

Список використаних джерел:

1. Бушуева Л. И. Роль Интернет-услуг в практической маркетинговой деятельности [Электронный ресурс] / Л. И. Бушуева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. - №4. – Режим доступа: <http://www.dis.ru/market/arhiv/2001/4.html>. – Назва з екрану.
 2. Использование Интернета и Интернет-услуг в практической маркетинговой деятельности [Электронный ресурс] / Л. И. Бушуева, М. А. Волкова, Е. Р. Павлова // Маркетинг в России и за рубежом. – 2002. - №3. – С. 9. – Режим доступа: <http://www.dis.ru/market/arhiv/2002/3/9.html>. – Назва з екрану.
 3. Голик В. С. Эффективность интернет-маркетинга в бизнесе / В. С. Голик. – М.: Дикта, 2008. — 196 с.
 4. Голубков Е. П. Использование Интернета в маркетинге [Электронный ресурс] / Е. П. Голубков // Маркетинг в России и за рубежом. – 2002. - №4. – С. 29. – Режим доступа: <http://www.dis.ru/market/arhiv/2002/4/29.html>. – Назва з екрану.
 5. Электронный маркетинг: Учеб. пособие / Под ред. Т.П. Данько, Н.Б. Завьяловой, О.В. Сагиновой. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 377 с.
- Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х.З.*

УДК: 35.073

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АПК РЕГІОНУ

Федорчук О.М., к.е.н., докторант,

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

В статті узагальнено й проаналізовано низку методичних підходів до оцінки ефективності використання матеріально технічного потенціалу інфраструктури агропромислового комплексу. показано, що в основі оцінки матеріально-технічного потенціалу регіону і держави має бути науково обґрунтований підхід і відповідно визначені показники. Доведено, що формування і розвиток інфраструктури є обов'язковою умовою ефективної взаємодії суб'єктів основного і допоміжного виробництва, що сприяє створенню загальних передпоилок росту і розвитку агропромислового виробництва в цілому.

This paper summarizes and analyzes a series of systematic approaches to evaluating the effectiveness of the use of logistics infrastructure capacity agriculture. shown that the basis of assessment of the material and technical potential of the region and the state should be scientifically based approach and therefore the parameters . It is proved that the formation and development of infrastructure is a prerequisite for effective interaction of primary and secondary production, which contributes to the creation of common pre- assumptions of growth and development of agricultural production in general .

Постановка проблеми. На сучасному етапі оцінка особливостей регіонального розвитку економіки показує, що без ефективної адаптивної системи матеріально-технічного забезпечення, як її основної складової, неможливо досягти оптимальних умов, що забезпечують сталий розвиток всієї інфраструктури сільського господарства. Актуальними для сільськогосподарських підприємств залишаються завдання забезпечення ефективною практичною діяльністю на основі впровадженої стратегії формування і використання матеріально-технічних ресурсів в структурі економічної діяльності, зокрема: економічно обґрунтоване раціональне використання природних ресурсів; територіальне і галузеве планування сільським господарством та іншими галузя-

ми господарювання; контроль умов рівня і якості життя і забезпечення зайнятості населення.

Від раціонального забезпечення всіма видами ресурсів і їх ефективного використання у багатьох випадках залежить конкурентоспроможний рівень виробництва основних видів с/г продукції і ефективна діяльність підприємства в цілому. В період стабілізації виробництва необхідно прагнути зменшити зростання ресурсоспоживання і створити умови для реалізації стійкої тенденції зниження ресурсоемності всього сільського господарства.

Тому вважаємо, що необхідність розробки такої складної і багатоаспектної проблеми, як визначення методики забезпечення матеріально-технічної системи регіону, визначається її місцем у системі довгострокового планування розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становище, що склалося в аграрній галузі, потребує науково-методичного забезпечення розвитку та використання ресурсів України на близьку та віддалену перспективу. Науково-методичне забезпечення такого розвитку характеризується складними прямими і оберненими зв'язками, оцінкою впливу науково-технічного прогресу, передбачає раціональне використання наявних та потенційних можливостей, створення і розробку методів науково обґрунтованої оцінки ефективності використання матеріально-технічного потенціалу. Цими питаннями займалися такі відомі вчені як Гуцал В.О., Макаренко П.М., Руденко В. П., Саблук П.Т., Чернюк Л.Г. та ін. Однак реалізація складної системи забезпечення розвитку і раціонального використання матеріально-технічних ресурсів передбачає комплексну оцінку проблем їх функціонування, зокрема виявлення основних тенденцій їх взаємозв'язків з економікою країни і екологією. Тому деякі аспекти оцінки матеріально-технічного потенціалу регіону та ефективності його використання вимагають подальшого теоретичного і методичного дослідження.

Постановка завдання. На сьогодні існує низка теоретичних і методичних праць щодо оцінки матеріально-технічного потенціалу, окремих його складових та ефективності їх використання. Однак, через відсутність загальноприйнятої методики оцінки матеріально-технічного потенціалу регіону та ефективності його використання, існуючого теоретично-методологічного матеріалу явно недостатньо. При оцінці матеріально-технічного потенціалу важливим є питання про вибір методів порівняння природних, виробничих, трудових, інформаційних та інноваційних ресурсів.

У теорії і практиці економічної науки склалися різнопланові методичні підходи до оцінки матеріально-технічного потенціалу й ефективності його використання. З аналізу літературних джерел виходить, що оцінку матеріально-технічного потенціалу доцільно проводити у два етапи: перший — аналіз ресурсної бази потенціалу, другий — аналіз ресурсного потенціалу на основі інтегральної оцінки [1, 3]. Використання ресурсної бази дає змогу певною мірою впливати на матеріально-технічний потенціал, у результаті чого відкривається можливість цілеспрямованого впливу на віддачу виробничих ресурсів. Другий етап аналізу матеріально-технічного потенціалу заснований на

його інтегральній оцінці. Аналіз економічної літератури і практичних рекомендацій дає підстави виокремити п'ять основних методичних підходів до інтегральної оцінки потенціалу — це вартісна оцінка ресурсів, індексний аналіз, оптимізаційні моделі, кореляційно-регресивні методи, базові виробничі функції; кожний з цих методів має свої переваги й недоліки. Цим пояснюється наявність великої кількості суперечок і дискусій про метод, що є найпридатнішим для оцінки матеріально-технічного потенціалу інфраструктури регіону. Однак проблема вибору найкращого методу, застосування якого було б єдино правильним, залишається.

Така оцінка має ґрунтуватися на комплексному якісно-кількісному обстеженні всіх складових сукупного матеріально-технічного потенціалу регіону, тобто носити системний характер з метою об'єктивного визначення напрямів його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ресурсний потенціал регіону взагалі залежить від різних видів ресурсів, які він має в наявності, незалежно від того, використовуються вони чи ні. І ці ресурси насамперед мають бути оцінені. Прийнятною є оцінка усіх видів ресурсів регіону у вартісному вигляді, що дає змогу визначити сумарну величину усіх ресурсів регіону, порівняти її з іншими показниками соціально-економічного розвитку регіону, визначити структуру й динаміку складових сукупного матеріально-технічного потенціалу. Вартісна ж оцінка матеріально-технічного потенціалу здійснюється за такими складовими, як: засоби виробництва, матеріальні оборотні кошти, вартість землі, надр, лісів і т. ін., при цьому враховуючи функціонування інформаційно-технологічної сфери, соціальної інфраструктури, ринкової кон'юнктури, еколого-економічні, суспільно-географічні та суспільно-політичні фактори соціально-економічного розвитку регіону. З погляду здатності приносити дохід, для оцінки природних ресурсів може бути використаний рентний підхід, а для засобів виробництва — метод капіталізації. При оцінюванні природних ресурсів важливо враховувати, що їх ринкова оцінка коливається за часом і залежить від попиту та пропозиції на ринках.

Загалом, сукупний матеріально-технічний потенціал регіону з традиційної точки зору розуміли як просту суму складових. Але оскільки важко дати оцінку сукупному ресурсному потенціалу, то вчені пропонують різні методики для оцінки складових матеріально-технічного потенціалу, його елементів.

Г.В. Гутман та інші потенціал регіону поділяють на чотири основні складові, кожній з яких дають кількісно-вартісну оцінку: природно-екологічний потенціал, ресурсно-виробничий потенціал, трудовий потенціал, зовнішньоекономічні зв'язки і бюджетно-фінансові відносини [2].

Оцінку матеріально-технічного потенціалу регіону не можна одержати безпосередньо з аналізу тих або інших параметрів економіки регіону. Це пов'язано з тим, що потенціал є інтегральним результатом функціонування великого числа різнорідних і несумісних між собою природних та економічних ресурсів. Тому для отримання такої оцінки застосовується багатofакторна економетрична модель формула 1:

$$MTP_R = \frac{\sum e_i R_i}{1-d} \quad (1),$$

де MTP_R — матеріально-технічний потенціал регіону r ; e_i — власна ефективність ресурсу i ; R_i — наявність ресурсу i в регіоні r ; d — частка інших факторів [4, 5].

При дослідженні проблеми кількісного виміру матеріально-технічного потенціалу регіону, базуючись на наявних розробках [6], варто виходити із таких концептуальних положень аналізу потенціалу: потенціал складається із суми ресурсів, які залучені або можуть бути залучені у виробництво, відображаючи сукупні економічні можливості регіону; потенціал є системою функціональних відносин між його складовими як реального, так і ймовірного рівня можливостей, ураховуючи існуючі і перспективні взаємозв'язки; потенціал є динамічною системою у просторі й часі, має властивість до мобілізації ефективного використання для досягнення поставленої мети; матеріально-технічний потенціал повинен досліджуватись та розглядатись і в ресурсному і в результативному напрямі визначенням у його складі активної і пасивної (резервної) частин.

Залежно від ступеня залучення у виробничо-господарську діяльність різні елементи матеріально-технічного потенціалу виконують неоднакову роль, тому при дослідженні структури матеріально-технічного потенціалу слід виокремлювати в його складі активну і пасивну частини. До активної частини належать ресурси, які залучені в економічну діяльність і прямо впливають на її результативність: засоби виробництва, нормативні запаси матеріальних цінностей у сфері виробництва й обігу; зайнята частина економічно активного населення, реалізована в технологіях, засобах, предметах і продуктах праці науково-технічна інформація. Ресурси, що є в наявності, але не залучені в господарський обіг, належать до пасивної частини матеріально-технічного потенціалу: наднормативні запаси і резерви матеріальних цінностей у сфері виробництва й обігу; незайнята частина населення; реалізована в проектах науково-технічна інформація; результати наукових і дослідно-конструкторських розробок.

Дуже складним об'єктом є відтворювальна структура матеріально-технічного потенціалу. Відтворювальний підхід до аналізу матеріально-технічного потенціалу дає можливість виокремити його структурні елементи по фазах відтворення: потенціал виробництва, потенціал розподілу, потенціал обміну і потенціал споживання. Фаза виробництва суспільного продукту збігається з фазою споживання (реалізації) потенціалу, а в процесі споживання суспільного продукту відбувається відтворення матеріально-технічного потенціалу. Відтворення матеріально-технічного потенціалу здійснюється за допомогою відтворення окремих його елементів: робочої сили, капіталу, природних ресурсів, інформації, соціально-політичних систем.

При оцінці матеріально-технічного потенціалу можна виділяти використаний і невикористаний ресурсний потенціал. Перший можна ототожнювати з ресурсами регіону й оцінювати через їх обсяг, відображений у фінансовому балансі регіону. Невикористана частина матеріально-технічного потенціалу

пов'язана з оцінкою тієї частини ресурсів регіону, що може бути залучена в оборот протягом певного проміжку часу, тобто це не використовувана, не реалізована частина матеріально-технічного потенціалу.

Необхідно також відзначити, що матеріально-технічний потенціал, на наш погляд, більше розкриватиметься як фактично досягнутий потенціал за допомогою використання реальних результатів функціонування й констатації реальних фактів за минулий період. Але потрібно виділяти і другий підхід, за якого потенціал розкривається як величина, яку можна досягти, але яка поки не досягнута, так званий “потенційний” потенціал.

Для характеристики загального матеріально-технічного потенціалу регіону можна скористатися міжнародною методикою визначення економічного потенціалу підприємства, застосувавши її до умов регіону. У результаті на матеріально-технічний потенціал регіону будуть впливати такі групи показників: активи — ресурси, контрольовані регіоном, які є результатом минулих подій і джерелом майбутньої економічної вигоди; зобов'язання — існуючі в даний момент зобов'язання регіону, що є результатом минулих подій і джерелом майбутніх вилучень ресурсів регіону й зменшення економічної вигоди; доходи — збільшення економічних прибутків регіону за звітний період, що виражається у збільшенні активів або зменшенні зобов'язань; витрати — зменшення економічної вигоди за звітний період, що виражається у зменшенні або втраті вартості активів чи збільшенні зобов'язань.

Одним з найскладніших питань при оцінці матеріально-технічного потенціалу регіону стає вибір первинного набору показників. Це серйозна проблема, оскільки, з одного боку, надмірне число показників може призвести до втрати простоти і однозначності трактування отриманого результату, а з другого боку, скорочення числа показників може призвести до втрати комплексності підходу і недообліку окремих чинників, що впливають на остаточну картину оцінки об'єкта.

Оцінка матеріально-технічного потенціалу регіону на основі аналізу існуючого інструментарію дає можливість сформулювати структуру показників, що характеризують ефективність використання матеріально-технічного потенціалу регіону. Вона дає загальну оцінку стану матеріально-технічного потенціалу і включає демографічні, соціально-професійні, трудові і суспільно-політичні параметри, а також параметри, що відображають умови життя, праці і побуту населення регіону. Узагальнюючи та систематизуючи наукові розробки, сформуємо систему показників, пропонованих для оцінки матеріально-технічного потенціалу регіону та ефективності його використання. До показників оцінки матеріально-ресурсного потенціалу аграрних підприємств регіону мають бути віднесені наступні:

1) Природноресурсний потенціал: площа сільськогосподарських угідь; площа ріллі; бал бонітету земель; грошова оцінка 1 га сільськогосподарських земель; площа водного фонду; обсяг використання водних ресурсів; запаси прісної води.

2) Виробничий потенціал: залишкова вартість основних засобів виробництва; вартість засобів виробництва; обсяг введених потужностей; ступінь

зносу; коефіцієнт оновлення; коефіцієнт ліквідації; фондвіддача в сільському господарстві; обсяг сільськогосподарського виробництва; обсяг реалізованої продукції; обсяг експорту продукції; обсяг імпорту продукції; продуктивність праці в сільському господарстві.

3) Інфраструктура: обсяг вантажних перевезень; обсяг виконаних будівельних робіт; протяжність ліній електропередач; протяжність залізничних колій; протяжність автомобільних доріг; число аеропортів, залізничних станцій, портів; потужності складських господарств; масштаби ремонтно-технічного забезпечення тощо.

4) Фінансовий потенціал: обсяг виданих кредитів аграрним підприємствам; довгострокові кредити банківської системи; платоспроможність сільгосппідприємств; фінансова стійкість підприємств (коефіцієнт поточної ліквідності); забезпеченість підприємств оборотними коштами; коефіцієнт автономії підприємств; обсяг прямих інвестицій в економіку тощо.

5) Інвестиційний потенціал: обсяг іноземних інвестицій в економіку; обсяг державних інвестицій; обсяг внутрішніх інвестицій; кількість працівників із вищою освітою; кількість працівників з науковим ступенем; кількість працівників, зайнятих у науково-дослідних роботах.

6) Інноваційний потенціал: впровадження прогресивних технологій та освоєння виробництва нових видів сільгосппродукції; кількість патентів, свідоцтв, грантів, проектів та інноваційних програм; кількість коштів, виділених на розвиток науки та освіти; наявність технопарків та інноваційно-технологічних центрів; витрати на впровадження нововведень

За своєю структурою сукупний ресурсний потенціал є багатокомпонентним, й ефективність його використання в регіоні залежить не лише від наявності відповідних ресурсів, а й оптимального їх залучення в господарський оборот.

Усі ці складові формують сукупний регіональний матеріально-технічний потенціал, який можна визначити за формулою 2:

$$CP_{\text{МТП}} = \sum_{i=1}^n Rpi \quad (2)$$

де RP — величина i -го компонента матеріально-технічного потенціалу регіону;

n — кількість компонентів матеріально-технічного потенціалу регіону.

Основними складовими сукупного матеріально-технічного потенціалу є: RP_n — природно-ресурсний потенціал, RP_e — виробничий, RP_f — інфраструктурний, RP_{ϕ} — фінансовий, RP_i — інвестиційно-інноваційний, $RP_{\text{інст}}$ — інституційний, RP_c — соціальний, RP_p — ринковий потенціал.

Також зазначимо, що при оцінці матеріально-технічного потенціалу певної території (країни, регіону) варто враховувати і ґрунтуватися на системі принципів, основними з яких є: науковість, комплексність, достовірність даних, об'єктивність, зіставність показників, кількісна вимірність. Дотримання цих принципів забезпечує об'єктивну оцінку сукупного матеріально-технічного потенціалу регіону, який як економічна категорія є узагальненою, збірною характеристикою ресурсів, прив'язаною до певного місця й часу.

Висновки. Вважаємо, що в наукових дослідженнях і в практичному плані матеріально-технічний потенціал інфраструктури регіону потрібно розглядати: з позицій його натурально-речовинного складу; з точки зору його справжнього стану і перспектив розвитку та використання; з боку організаційних форм управління цим потенціалом; з позицій окремих його складових, розташованих і функціонуючих як на власній (регіональній) території, так і на територіях інших регіонів і країн.

Оцінка сукупного матеріально-технічного потенціалу регіону повинна проводитись на основі системи показників, що характеризують кількість і якість ресурсів, як залучених у господарський оборот, так і тих, які в перспективі потенційно можуть бути у нього залучені. При цьому кількісні значення показників, що входять у цю систему, динамічні в часі, що свідчить про мінливість розмірів і якості матеріально-технічного потенціалу регіону.

Список використаних джерел:

1. Бульда С. О. Методичні підходи до оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу регіону /С.О. Бульда// Наукові праці МАУП, 2011, вип.4(31). - С.101–109.
2. Гутман Г. В. Управление региональной экономикой / Г. В. Гутман, А. А. Мироедов, С. В. Федин — М.: Финансы и статистика, 2001. — 176 с.
3. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України: Підруч. у 3-х ч. — К.: К.-М. Академія — Чернівці "Зелена Буковина", 1999. — 568 с.
4. Клоцвог Ф. Ресурсный потенциал Субъектов Федерации и его использование. — Экономист. — 1996. — № 12. — С. 33-39.
5. Кузнецова А. И. Инфраструктура: вопросы теории, методологии и прикладные аспекты современного инфраструктурного обустройства. Геоэкономический подход / И. А. Кузнецова: изд. 2-е. — М.: КомКнига, 2010. — 456 с.
6. Методы экономических исследований в агропромышленном производстве / под ред. В. Р. Боева. — М.: ВНИИЭСХ, 2002. — 218 с.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК: 336.226:658:631.11

СУТНІСТЬ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фуга К. С., аспірант

Полтавська державна аграрна академія

Розглянуто окремі підходи до визначення сутності категорії «податковий менеджмент». Визначено принципи та завдання податкового менеджменту, його роль в системі оподаткування аграрних підприємств. Розглянуто складові системи податкового менеджменту аграрного підприємства.

Several specific approaches to determining the nature of the category of "tax management". The principles and objectives of tax management and its role in the system of taxation of agricultural enterprises. The components of tax management in agricultural enterprises.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день вагоме місце в економічній діяльності країни займає сектор приватного підприємництва. Можна сказати, що головною умовою існування підприємства в Україні є отримання прибутку. Результативність діяльності підприємства – це складний процес, що потребує пошуку і прийняття найбільш ефективних управлінських рішень